

Merja Mäkisalo-Ropponen sd ym.

Lakialoite laiksi vanhusasiavaltuutetusta

Eduskunnalle

Tässä lakialoitteessa ehdotetaan säädettäväksi laki vanhusasiavaltuutetusta ikäihmisten aseman ja oikeuksien vahvistamiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa.

Vanhusasiavaltuutettu toimisi yhteistyössä muiden viranomaisten, asiantuntijoiden ja muiden vanhusten asemaa ja oikeuksia edistävien toimijoiden, kuten järjestöjen, kanssa.

Vanhusasiavaltuutettu tekisi esimerkiksi vanhusten asemaa ja yhteiskunnassa esiintyviä epäkoh-
tia koskevia aloitteita. Muina vaikuttamiskeinoina valtuutettu käyttäisi suosituksia, ohjeita ja
neuvoja. Vanhusasiavaltuutetun toimea voi verrata jo olemassa olevaan lapsiasiainvaltuutetun
toimeen. Vanhusasiavaltuutettu olisi toimissaan riippumaton, ja hänellä olisi käytettävissään
asiantuntijoita eri hallinnonaloilta. Valtuutetulla olisi oma toimisto. Vanhusasiavaltuutettu ja
vanhusasiavaltuutetun toimisto toimisivat sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä.

Vanhusasiavaltuutetun lisäksi toimistossa olisi tarpeellinen määrä esittelijöinä toimivia virkamie-
hiä ja muuta henkilökuntaa, jotta vanhusasiavaltuutettu pystyisi toimimaan aktiivisesti vanhus-
ten parhaaksi.

Valtuutetun tueksi perustettaisiin laaja-alainen erilaista asiantuntemusta edustava neuvottelukun-
ta, jossa myös kansalaisjärjestöillä olisi vahva edustus.

Nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa tarvitaan riippumatonta tahoja, joka edistää ikäihmisten pa-
rempaa elämää ja oikeuksien toteutumista. Ikääntyvässä Suomessa myös muistisairaiden määrä
kasvaa ja heidän oikeuksiensa toteutumisen valvontaan on syytä panostaa nykyistä enemmän.
Useissa selvityksissä ja tutkimuksissa on tullut esiin myös ikäihmisiin kohdistuvaa epäasiallista
kohtelua — jopa kaltoinkohtelua. Asian ovat nostaneet esille niin sosiaali- ja terveysalaa valvova
Valvira kuin ammattiliitotkin. Kuulemme myös jatkuvasti erilaisia tarinoita, jotka herättävät kes-
kustelua ikäihmisten asemasta yhteiskunnassa. Paljon apua tarvitsevien ikäihmisten mahdolli-
suudet vaikuttaa jopa omiin asioihinsa ovat usein rajalliset.

Ikäihmisten äänen tulisi kuulua nykyistä enemmän myös yhteiskunnallisessa keskustelussa, esi-
merkiksi erilaisia palveluja suunniteltaessa. Tällä hetkellä moni ikäihminen kokee, ettei hänen
elämäkokemustaan, tietojaan ja osaamistaan hyödynnetä yhteiskunnassa.

Lakialoite LA 10/2017 vp

Kyse on ihmisarvon kunnioittamisesta sekä oikeudesta hyvään elämään ja osallisuuteen kaiken ikäisenä ja kuntoisena.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

vanhusasiavaltuutetusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Toimiala

Ikääntyneiden aseman ja oikeuksien huomioon ottamisen varmistamiseksi lainsäädännössä ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa on sosiaali- ja terveystieteiden yhteistyössä vanhusasiavaltuutettu.

Vanhusasiavaltuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton.

Vanhusasiavaltuutetun kelpoisuusvaatimuksista ja nimittämisestä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

2 §

Tehtävät

Vanhusasiavaltuutetun tehtävänä on yhteistyössä muiden viranomaisten sekä toimialansa järjestöjen ja vastaavien muiden toimijoiden kanssa edistää ikääntyneen väestön edun ja oikeuksien toteutumista.

Tehtävässään vanhusasiavaltuutetun tulee:

- 1) arvioida ikääntyneen väestön edun ja oikeuksien toteutumista ja seurata heidän elinolosuhteita;
- 2) seurata lainsäädäntöä ja yhteiskunnallista päätöksentekoa sekä arvioida niiden vaikutuksia ikääntyneen väestön hyvinvointiin;
- 3) aloittein, neuvoin ja ohjein kehittää yhteiskunnallista päätöksentekoa ikääntyntä väestöä koskevissa asioissa ja edistää ikääntyneiden edun toteutumista yhteiskunnassa;
- 4) pitää yhteyksiä ikääntyneeseen väestöön ja välittää heiltä saamaansa tietoa päätöksentekoon;
- 5) kehittää yhteistyömuotoja eri toimijoiden välille; sekä
- 6) välittää ikääntyntä väestöä koskevaa tietoa ikääntyneille, heidän parissaan työskenteleville, viranomaisille sekä muulle väestölle.

Lakialoite LA 10/2017 vp

3 §

Toimintakertomus ja toimintasuunnitelma

Vanhusasiavaltuutetun on vuosittain annettava valtioneuvostolle kertomus toimialaltaan sekä laadittava toimintasuunnitelma. Toimintakertomuksesta ja toimintasuunnitelmasta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

4 §

Neuvottelukunta

Ikääntyneen väestön aseman ja oikeuksien sekä niitä koskevan viranomaisten yhteistyön edistämistä varten vanhusasiavaltuutetun apuna toimii neuvottelukunta, jonka asettamisesta ja kokoonpanosta, tehtävistä sekä työskentelystä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

5 §

Toimisto

Vanhusasiavaltuutetulla on toimisto. Toimistossa on talousarvion rajoissa tarpeellinen määrä esittelijöinä toimivia virkamiehiä ja muuta henkilökuntaa.

6 §

Oikeus saada tietoja

Vanhusasiavaltuutetulla on oikeus saada muilta viranomaisilta maksutta tehtäviensä hoidon kannalta tarpeellisia tietoja, jollei salassapitosäännöksistä muuta johdu.

7 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa valtioneuvostonasetuksella.

8 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2017.
Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Lakialoite LA 10/2017 vp

Helsingissä 3.3.2017

Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Johanna Karimäki vihr
Tytti Tuppurainen sd
Antti Rinne sd
Tuula Haatainen sd
Katja Taimela sd
Pia Viitanen sd
Joonas Räsänen sd
Jukka Gustafsson sd
Anneli Kiljunen sd
Sirpa Paatero sd
Riitta Myller sd
Erkki Tuomioja sd
Ilkka Kantola sd
Sanna Marin sd
Susanna Huovinen sd
Satu Taavitsainen sd
Krista Kiuru sd
Maria Guzenina sd
Maarit Feldt-Ranta sd
Matti Semi vas
Lauri Ihalainen sd
Johanna Ojala-Niemelä sd
Krista Mikkonen vihr
Outi Alanko-Kahiluoto vihr